

KRONOLÓGIA 1938–1944

1938. május 29. Magyarországon kihirdetik az ún. I. zsidótörvényt (1938. évi XV. tc.), amely 20%-ban maximálta a zsidó vallásúak arányát egyes pályákon.
1939. január 21–22. Ungváron és Munkácson járt Imrédy Béla magyar miniszterelnök felesége, Imrédy Béláné, valamint Kunder Antal ipar- és kereskedelemügyi miniszter és Pataky Tibor miniszterelnökségi államtitkár.
1939. február 2. A Szovjetunió megszakítja a diplomáciai kapcsolatokat Magyarországgal.
1939. február 19. Az „orosz nacionalisták” az Orosz Nemzeti Autonóm Párt és a Feketeingesek Orosz Nemzeti Gárdájának részvételével Munkácson tartották kongresszusukat. Vezérszónok Fenczik István, az „orosz nacionalisták” vezetője.
1939. március 15. A német hadsereg bevonult Prágába, a magyar hadsereg pedig három irányban átlépte a csehszlovák határt, megkezdte Kárpáti Ukrajna elfoglalását.
1939. március 18. A magyar hadsereg elfoglalta Kárpáti Ukrajna területét. Budapesten Teleki Pál miniszterelnök elnökletével értekezlet kezdődött a kárpátaljai önkormányzat előkészítéséről.
1939. március 20.–július 7. Kárpátalján katonai közigazgatás volt érvényben, vezetője: Novákovits Béla. Tanácsadó: Demkó Mihály. Polgári közigazgatási megbízott (kormánybiztos): Marina Gyula.
1939. március 21. A *Magyar Nemzet* közölte Horthy Miklós kormányzó és Teleki Pál miniszterelnök közös kiáltványát Kárpátalja népéhez: „a rutén népnek a magyar államiság keretén belül meg kell kapnia az önkormányzatot, amelyet azon kívül való életében elérni nem tudott.”
1939. március 23. A magyar katonaság betört Szlovákia területére három irányban: Nagyberezna – Utcás [Ulič] – Poprádófalú [Starina]; Kisberezna – Ugar [Ubl’a] – Takcsány [Stakčín]; Ungvár – Tiba [Tibava] – Szobránc [Sobrance].
1939. március 24. A kárpátaljai polgári közigazgatási hivatal körlevelet adott ki, miszerint az ukrán emigránsokat, akik 1918. október 28. után érkeztek Kárpátaljára, ki kell zárni az iskolákból; ugyanez nem vonatkozott a fehéremigránsokra és gyerekeikre. Ugyanezen a napon szlovák repülőgépek intéztek támadást Ungvár, Nagyberezna és Szobránc ellen. A magyar válaszlépés az iglói repülőtér bombázása volt.
1939. március 25. Teleki Pál magyar miniszterelnök Kárpátaljára látogatott.
1939. március 27.–április 4. Budapesten ülésezett a szlovák és a magyar bizottság a kárpátaljai határrendezés ügyében. A tárgyalások eredményeképpen április 7-én a magyar katonaság újabb településekre vonult be. A szlovák határok között csak a Szobránci járás [Okres Sobrance] és a Szinnai járás [Okres Snina] egy része maradt (74 település mintegy 45 ezer lakossal, többségében ruszin identitású). Az elcsatolt települések közigazgatásilag Kárpátaljához kerültek.

1939. március 30. A földművelésügyi minisztérium kezdeményezésére Ungváron Illiczky Sándor nagyprépost elnökletével megalakult az a hattagú bizottság, amelynek feladata „a Kárpátalján megindítandó sürgős gazdasági segítő akció lebonyolítása”.
1939. március 31. A kárpátaljai katonai közigazgatás 1939. évi 142. sz. rendelete értelmében „minden ukrán és magyarellenes” könyvet el kell kobozni.
1939. április 22. Ungváron megalakult a Kárpátaljai Hangya Termelési, Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet. Elnök: Marina Gyula.
1939. május 5. Kihirdetik az ún. II. zsidótörvényt (1939. évi IV. tc.) a zsidó származású magyar állampolgárok „közéleti és gazdasági térfoglalásának” további korlátozásáról.
1939. május 14. A szent jobbot szállító „aranyvonat” áthaladt Csapon, Ungváron, Bátyun, Munkácson, Beregszászban. Munkácson az ereklyét végigvitték a városon. A körmenet tagja volt többek között Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímás.
1939. május 22. Létrejött a német–olasz katonai szövetség („acélpaktum”).
1939. május 28–29. Magyarországon – a Felvidék és Kárpátalja kivételével – országgyűlési képviselőválasztásokat tartottak. Az országgyűlés június 10-én ült össze a felvidéki és kárpátaljai képviselőket nélkül.
1939. június 22. Elfogadták a 6.200/1939. sz. M. E. (miniszterelnöki) rendeletet a kárpátaljai terület közigazgatásának ideiglenes rendezéséről és az 1939:VI. tc.-et a kárpátaljai területeknek az országgal való egyesítéséről. Ezek a dokumentumok szabályozták a katonai közigazgatást felváltó polgári közigazgatás kereteit. A sajátos közigazgatási berendezkedésű régió hivatalos neve: Kárpátaljai Kormányzóság, élén a kormányzói biztossal, aki közvetlenül az ország kormányzójának és miniszterelnökének tartozott elszámolással. A képviselőházba tíz kárpátaljai képviselőt hívtak be (Bencze György, Boksay János, Bródy András, Demkó Mihály, Fenczik István, Földesi Gyula, Hajovics Péter, Homicsko Vladimir, Spák Iván, Zsegora Ödön). A Felvidéki Egyesült Magyar Párt részéről korábban behívtak: Egry Ferenc, Hokky Károly, Korláth Endre, Ortutay Jenő, R. Vozáry Aladár, Csuha Sándor.
1939. június 28. Horthy Miklós kormányzó kinevezte Kárpátalja kormányzói biztosát Perényi Zsigmond koronaőr személyében
1939. július 1. Horthy Miklós kormányzó a felsőház örökös tagjává nevezte ki Illiczky Sándor görög katolikus nagyprépostot, Kaminszki Józsefet, a Központi Orosz Nemzeti Tanács elnökét és Sztójka Sándor munkácsi görög katolikus megyéspüspököt.
1939. július 7. Kárpátalján megszűnt a katonai közigazgatás és hatályba lépett a polgári közigazgatásra vonatkozó rendelet (6.200/1939. M. E.). A ruszinlakta vidékeket a Kárpátaljai Kormányzóság szervezete egyesítette. Átvette hivatalát Perényi Zsigmond kormányzói biztos.
1939. július 16. Perényi Zsigmond, az új kormányzói biztos Huszton megtartotta bemutatkozó beszédét.
1939. július 16–24. Minisztertanácsi határozat alapján „a visszatért kárpátaljai területen” mintegy kétezer számlálóbiztos nép-, mezőgazdasági és állatösszeírást végzett. A terület ekkor 12.146 km², az összlakosság száma 671.962 fő volt. A „nyaraló” hétezer, a „távollevő” (nagy részt aratómunkán az Alföldön) 13.582 fő. A legnagyobb települések lakossága: Munkács 27.291, Ungvár 23.785, Huszt 18.874, Nagyszőlős 12.569, Kőrösmező 10.499 fő. A régió lakosságának felekezeti megoszlása ebben az időszak-

- ban: 61,8% görög katolikus, 17,2% pravoszláv, 12,1% zsidó, 8% római katolikus, 2,2% református vallású.
1939. július 22. Ungváron Bródy András megalakította a Ruszin Országgyűlési Képviselők Klubját.
1939. július 30. Ungváron megjelent a *Kárpátaljai Közlöny* c. hetilap első száma, „a kárpátaljai terület hivatalos lapja”. Kiadja: a kárpátaljai terület kormányzói biztosa.
1939. augusztus 2. A közhivatalok nyelvhasználatát szabályozó rendeletek (5.800/1939. sz. és 6.200/1939. sz. M. E. rendelet) kiegészítése (18.136/1939. sz. M. E. rendelet) kimondta: „Kárpátalján a magyarorszagi nyelv nem nemzetiségi nyelv, hanem második államnyelv. A nyelvkérdést gyakorlati kérdésnek kell tekinteni és semmi körülmények között sem szabad belőle politikumot csinálni.”
1939. augusztus 23. Vjacseszlav Molotov szovjet és Joachim von Ribbentrop német külügyminiszterek Moszkvában aláírják a német–szovjet megneemtámadási szerződést (Molotov–Ribbentrop paktum).
1939. augusztus 28. A m. kir. belügyminiszter 17.946/1939 sz. rendelete „Magyar Szent Koronához visszatért kárpátaljai terület közigazgatási beosztásának módosításáról”.
1939. szeptember 1. Németország megtámadta Lengyelországot, amivel kezdetét vette a második világháború. Magyarországon rendkívüli állapotot vezettek be. Korlátozták a gyülekezési jogot, eltörölték a munkaidő korlátozását és a fizetett szabadságot, bevezették a hatósági árszabást.
1939. szeptember 12. Bródy András megalakította a Magyarorszagi Nemzeti Egyesületet, melyről nem ismertek további híradások.
1939. szeptember 17. A Szovjetunió tudatta a magyar kormánnyal, hogy tiszteletben tartja Magyarország határait. Ezen a napon a szovjet hadsereg átlépte a lengyel határt.
1939. szeptember 18. A lengyelországi események következtében éjszaka megkezdődött a lengyel lakosság Magyarországra szivárgása az uzsoki vasútvonalon. Az Uzsokra, Volócra, Körösmezőre menekültek között több diplomata, külügyminisztériumi főtisztviselő is volt. A magyar kormány hozzájárult a menekülő lengyel polgári lakosság befogadásához.
1939. szeptember 24. Magyarország újra felvette a diplomáciai kapcsolatot a Szovjetunióval.
1939. szeptember 27. A szovjet csapatok ezen a napon délután a Vereckei hágónál, este a Tatár hágónál, szeptember 28-án este pedig az Uzsoki hágónál érték el a magyar határt. A parancsnokság felvette a kapcsolatot a magyar határőrséggel „a határvonalak pontos megállapítása céljából”.
1939. szeptember 28. A szovjet hadsereg megkezdte Besszarábia katonai elfoglalását.
1939. szeptember A vallás és közoktatásügyi miniszter 133.200/IX.1939. sz. rendelete értelmében a szlovák, ruszin vagy német tanítási nyelvű iskolákban az államnyelvnek mint tantárgynak kötelező tanítása mellett anyanyelven folyik a tanítás; a még használatban levő tankönyvek hiányait addig a tanítók kötelesek megfelelő hazafias szellemű oktatással kiegészíteni. Az 1939–1940. tanév még mindig átmenetinek tekinthető, az 1940–1941. tanévtől azonban az oktatás kizárólag a magyar tantervek szerint történik.
1939. november 20. Teleki Pál miniszterelnök Illiczky Sándor görög katolikus nagyprépost, felsőházi tagot főtanácsadónak nevezte ki a Kárpátaljai kormányzói biztos mellé.
1939. december 4. Elfoglalta hivatalát Illiczky Sándor kárpátaljai főtanácsadó.

1939. december 12. A felsőház ülése elé terjesztették a felvidéki és kárpátaljai képviselő-választási szabályzatot, melynek alapján Kárpátalján 11 mandátumot töltenek be (ennyi járása van a területnek), Ung megyében egyet, Bereg és Ugocsa közigazgatásilag egyelőre egyesített megyékben hármat. A jövahagyás december 18-án történt meg.
1939. december 31. Kihirdették az 1939. évi XVIII. tc.-t „a Magyar Szent Koronához visszacsatolt felvidéki területeken és a Magyar Szent Koronához visszatért kárpátaljai területen országgyűlési képviselők választásáról” (kelt december 28-án).
1939. A Kárpátaljai Mezőgazdasági Kamara kimutatása szerint Kárpátalján a keresők száma 263.847 fő (ebből 196.330 férfi, 67.517 nő). Az eltartottak száma 403.714 fő, östermelésből él 521.708 (212.793 kereső és 308.915 eltartott), közte napszámos 28.054 (és 20.451 eltartott), erdőmunkából él további 19.497 fő (és 39.883 eltartott).
1940. március 16. A kormányzói biztosság rendeletet adott ki „a Kárpátalja területén levő községek és iskolák által kezelt könyvtárak ellenőrzése tárgyában.” A könyveket „biztosság bírálja felül abból a szempontból, hogy azok nem államellenesek-e vagy nincsenek-e olyan irányzatú nyelven (ukrán, nagyorosz) írva, amelyek nem felelnek meg a ruthén nyelvnek és így nem esnek-e kifogás alá.” Az „alkalmatlannak ítélt könyveket” „további rendelkezésig zár alá kell venni.”
1940. április Árvíz volt Kárpátalján.
1940. május 25. Ünnepség keretében indították el a fővárosból az Ungvár–Kassa–Budapest útvonal első menetrend szerinti repülőgépét.
1940. június 19. Teleki Pál miniszterelnök parlamenti felszólalásában kitért arra, hogy a Felvidéken és Kárpátalján június 30-ig meg kellett volna tartani a választásokat, de a háborús viszonyok miatt ezt bizonytalan időre elhalasztják. A behívott képviselők mandátumát meghosszabbítják.
1940. július 2. Teleki Pál miniszterelnök a magyar országgyűlésben hangsúlyozta: méltányos nemzetiségi politikára van szükség, megengedhetetlen, hogy a hatóságok „bárkit is befolyásolni merészelnék abban, hogy melyik nemzetiséghez tartozónak vallja magát”, hogy befolyásolják a gyermekeket az iskolaválasztásban. A nemzetiségi vidékeken a tisztviselőknek nyelvvizsgát kell majd tenni.
1940. július 23. Teleki Pál miniszterelnök a parlament elé terjesztette a Kárpátaljai Vajdaságról és annak önkormányzatáról szóló törvényjavaslatot.
1940. augusztus 5. Katonai vezető körök követelésére Teleki Pál miniszterelnök visszavonta a Kárpátaljai Vajdaságról és annak önkormányzatáról szóló törvényjavaslatot.
1940. augusztus 30. Németország és Olaszország az ún. második bécsi döntéssel Romániától Magyarországhoz csatolja vissza Észak-Erdélyt és a Székelyföldet.
1940. augusztus vége Az áradó Ung és a Latorca nagy károkat okozott. Munkács külterületein házak is összedőltek.
1940. szeptember 2. Horthy Miklós kormányzó saját kérelmére felmentette hivatalából Perényi Zsigmondot, Kárpátalja kormányzói biztosát.
1940. szeptember 12. A kormányzó Kárpátalja kormányzói biztosává nevezte ki Kozma Miklóst.
1940. szeptember 15. Ungvárra érkezett Kozma Miklós, az új kormányzói biztos.
1940. szeptember 25. Teleki Pál miniszterelnök aláírta a 6840/1940. M. E. sz. rendeletet, amely engedélyezi közalkalmazottak belépését politikai pártokba, ugyanakkor minisz-

- ter, kormányzói biztos, államtitkár, főispán, képviselő nem tölthet be pártfunkciót és hivatali munkája során nem használhatja a pártjelképeket.
1940. szeptember Újjászervezték a Latorica Rt.-t Latorca Rt. néven. Vezérigazgató: Simonkay Gyula.
1940. november 26. Életbe lépett a 23.301/940. sz. B. M. (belügyminisztériumi) rendelet a kárpátaljai terület közigazgatási beosztásának módosításáról.
1940. november 27. A magyar parlamentben felszólaló R. Vozáry Aladár kárpátaljai képviselő kijelentette, hogy „a nemzetiségi kérdés elsősorban szociális probléma”.
1940. Az Országos Közegészségügyi Intézet tájékoztatása szerint az országban a születési arány Kárpátalján volt a legmagasabb: minden ezer lakosra 29,1 születés jutott. A csecsemőhaladóság szintén itt volt a legmagasabb: 18,2%.
1941. január 26. Ungváron megalakult a Kárpátaljai Tudományos Társaság. Elnök: Hodinka Antal.
1941. január 31. Országos népszámlálás. A történeti Kárpátalja lakossága 854.772 fő.
1941. január Az ungvári rendőrkapitányság jelentése szerint a városban 135 magánautó, 54 bérautó, 1 autóbusz, 54 motorkerékpár, 40 teherautó, 2085 kerékpár, 44 egyfogatú bérkocsi volt nyilvántartva.
1941. március 15. Munkács napilapja, a *Kárpáti Híradó* szerkesztőségét és kiadóhivatalát, valamint megjelenését áttette Ungvárra, ahol a kormányzói biztosság sajtószolgálati orgánuma lett.
1941. március 21. A szovjet fővárosból elindult a Moszkva–Budapest menetrend szerinti járat első szerelvénye (menetidő 50 óra). Ez a vonat hozta a visszaszármaztatott 1848–1849-es zászlókat. Az ünnepélyes fogadásra a lavocsnei határállomáson került sor március 23-án.
1941. március 30. Feleségével, Ilonával Ungvárra látogatott Horthy István, Magyarország kormányzójának fia, a Magyar Államvasutak elnöke.
1941. április 6. Ettől a naptól sebesvonat közlekedik a Királyháza–Budapest útvonalon. A menetidő egy irányba 7 óra.
1941. április 27. Horthy Miklós kormányzó „a görög keleti magyar és görög keleti rutén (magyar–orosz) egyházrészek” adminisztrátorává nevezte ki Popoff Mihály atyát, a Debreceni Egyetem fehér emigráns származású tanárát. 1941. június 1-jén, ünnepélyes keretek között szentelték fel Munkácson Kozma Miklós kormányzói biztos és Jeszenszki Sándor miniszteri tanácsos jelenlétében.
1941. május 17.–június 8. Ungvári Művészeti Hetek. Székesfehérvár, Győr, Kassa, Nyíregyháza, Pécs után az országos művészeti hetek hatodik állomása.
1941. június 22. Németország megtámadta a Szovjetuniót.
1941. június 23. Vjacseszlav Molotov szovjet külügyminiszter többek között azt közölte Kristóffi József moszkvai magyar követtel, hogy kormányának nincs követelése vagy támadó szándéka Magyarországgal szemben.
1941. június 24-én Magyarország megszakította a diplomáciai kapcsolatot a Szovjetunióval.
1941. június 26. Bombatámadás éri Kassát és egy vonatszerelvényt Rahó térségében. Magyarország hadat üzent a Szovjetuniónak.
1941. július 1. E naptól vallásfelekezeti, közhatósági és társulati gyűlések kivételével semmiféle gyűlés, majális, ünnepség nem tartható Kárpátalján. Az interurbán telefonbeszélgetés is tilos.

1941. július 12-én kibocsátott 192/2/1941 r. s. VII. b. sz. belügyminisztériumi rendelet kimondta, hogy „a jelenlegi külpolitikai körülményekre tekintettel megnyílt a lehetősége annak, hogy az ország területén tartózkodó alkalmatlan idegenek, [...] akik ellen a jogerős kiutasító, illetve lakhatási engedélyt megtagadó véghatározat [...] mindezen idáig végrehajtva nem lett, a közeljövőben az ország területéről eltávolíttassanak.” Ez volt az első magyarországi zsidó deportálás.
1941. augusztus 1. Ettől a naptól kezdve a kárpátaljai pravoszláv papok a magyar államtól kaptak fizetést.
1941. augusztus 8. Kihirdették az ún. III. zsidótörvényt (1941. évi XV. tc.), amely megtiltja a zsidók és nem zsidók közötti házasságot.
1941. augusztus 27–28. A zsidók elpusztítása Kamenec-Podolszkijban.
1941. augusztus 31. Kárpátalján eddig a 3.830 „zsidó iparúzó helyből” 2.475-öt vettek át keresztény kereskedők és iparosok, közülük 1.796 „kárpátaljai őslakos” és 679 „az ország egyéb területéről telepedett le Kárpátalján”.
1941. szeptember 1. E naptól az iskolákban az Iván Harajda-nyelvtant kell használni (27.300/1941. sz. VKM).
1941. szeptember 23. A kárpátaljai terület kormányzói biztosa ideiglenes jelleggel rendeletben szabályozta a területen a zászlóhasználatot. „A magyar nemzeti zászló mellett a ruszin népiség megjelölésére más zászlót mint a kék–pirosat ne használjanak. Ezek a színek az ősrégi Rákóczi-zászló színei [...]”.
1941. december 7. Meghalt Kozma Miklós kormányzói biztos.
1941. A Kárpátaljai Mezőgazdasági Kamara kimutatása szerint Kárpátalja területe 11.583 km², lakossága 621.916 fő, a lakóházak száma 119.904. A települések: 433 kisközség, 11 nagyközség, 1 koronaváros (Huszt), 103 körjegyzőség. A népsűrűség 55,1, családonként 4,1 gyermek születik, 2,93 marad életben, a népszaporodás 1930–1941 között 17,6%.
1942. január 5-től az új kormányzói biztos Tomcsányi Vilmos Pál.
1942. január 17. Ungvárra érkezett Tomcsányi Vilmos Pál, az új kormánybiztos.
1942. január 20-án a Berlin melletti Wannsee-ben rendezett konferencián megállapodás született a „végső megoldásról”, mely az európai zsidóság teljes megsemmisítését jelentette.
1942. január 30. A *Kárpáti Magyar Hírlap* írta: „kemény a hideg [...] kilencven éve nem volt olyan hideg, mint ezen a télen.” „Egész Kárpátalját hatalmas hóréteg borítja. Szerte mindenfelé hatalmas hóviharak dühöngenek.” Emiatt egyhetes iskolaszünetet is elrendeltek.
1942. február 12. Magyarország és Németország megállapodást írt alá a magyarországi németek körében végrehajtandó toborzásáról a Weermacht soraiba.
1942. február Három megüresedett helyre a következőket hívták be Kárpátaljáról a képviselőházba: Riskó Béla, Buday István, Hápka (Kökényesy) Péter.
1942. április 11. Megkezdődött a 2. magyar hadsereg kiszállítása a keleti frontra.
1942. április Az iparügyi minisztérium jelentése szerint Kárpátaljának mindössze 5,9%-a van villamosítva.
1942. június 3. A Kárpátaljai Tudományos Társaság új elnökévé Illiczky Sándort választották.
1942. szeptember 6. Kihirdetik az ún. IV. zsidótörvényt (1942. évi XV. tc.), amely szerint a zsidók nem szerezhetnek mezőgazdasági ingatlanokat és a birtokukban levőket kötelesek eladni.

1942. szeptember 12. Megkezdődik a cigányok deportálása.

1942. november 19. A szovjetek sztálingrádi győzelmével bekövetkezett a döntő fordulat a világháború menetében. E napon kelt rendeletével a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége amnesztiát adott azoknak a Magyarországról menekült „kárpatorosoknak, ukránoknak és szlovákoknak, akik Csehszlovákia feldarabolásáig csehszlovák állampolgársággal rendelkeztek.” Az érintetteket kiengedték a munkatáborokból és Buzulukba irányították, hogy „önként belépjenek a csehszlovák hadseregbe”. A katonai szolgálatra alkalmatlan személyeket, lányokat és asszonyokat Kazahsztánba irányították munkára. (A Szovjetunióban mintegy 8 ezer kárpátaljai menekült volt.)

1942. november 28. Kihirdették az 1942. évi XXI. tc.-et „az országgyűlés felsőházáról szóló 1926:XXII. tc. módosításáról és kiegészítéséről, valamint a visszacsatolt területekkel kapcsolatban a felsőház szervezetére vonatkozóan szükséges átmeneti rendelkezésekről” (kelt november 25-én).

1943. január 1-jétől „a visszacsatolt kárpátaljai területről” felsőházi tagként hívták be a parlamentbe Demjanovich Pétert, Kricsfalussy-Hrabár Endrét és Ganyó Istvánt.

1943. január–február. A 2. magyar hadsereg megsemmisítő vereséget szenved a Donnál.

1943. március 10-től belügyminiszteri rendeletre „semmilyen mulatságot nem lehet tartani.”

1943. június A Mezőgazdasági Kamara jelentése Kárpátaljáról: felülvizsgáltak 8.447 iparjogosítványt, ebből 1.792 keresztények, 6.655 zsidók kezén volt. Megszüntettek 3.830 zsidó ipart, helyettük 3.500 keresztény kereskedő és iparos kapott jogosítványt, közülük 1.796 kárpátaljai, 679 „Csonkaország egyéb területéről telepedett Kárpátaljára”.

1943. július 5.–augusztus 23. A kurszki csata. Döntő fordulat a világháború menetében.

1943. augusztus 18. Huszt környékén földet ért az a szovjet ejtőernyős deszant, amelyet a magyar Pataki Ferenc vezetett (1943 végétől Budapesten működtek).

1943. november 28.–december 1. Teheráni konferencia. Winston Churchill, Franklin D. Rooseveltt és Joszif Visszarionovics Sztálin megegyeztek a német haderő elleni közös fellépésről (második front) és a háború győzelmes befejezése utáni béke alapvonalairól.

1943. december 12. A Szovjetunió és a csehszlovák emigráns kormány (Edvard Beneš) barátsági, segélynyújtási és a háború utánra szóló együttműködési szerződést kötött Moszkvában. (A szerződés kimondta, hogy az első bécsi döntés érvénytelen.)

1943. december 14. Edvard Beneš Moszkvában emlékiratot nyújtott át a szovjet kormánynak *Csehszlovákia lakossága egy részének kitelepítése* címmel. Csehszlovákia „nemzetállam lesz”, a nemzeti kisebbségek törvényesen „nem számítanak majd nemzetiségeknek vagy politikai kollektíváknak”.

1943. december 14–18. Moszkvai csehszlovák–szovjet kormányközi tárgyalások alkalmával Edvard Beneš emlékiratban fogalmazta meg kívánságait, többek között jogot formált arra, hogy a csehszlovák hadsereg „foglalja el a Köztársaság München előtti területét” (vagyis Kárpátalját is).

1944. január 6. Winston Churchill angol miniszterelnök emlékiratai szerint Edvard Beneš ezen a napon bemutatott neki egy térképet, amelyen Kárpátalja már a Szovjetunió részeként volt feltüntetve.

1944. március 18. este A nyugati határon felsorakozott német csapatok megindulnak Magyarországra.

1944. március 19. A német katonaság ellenállás nélkül megszállta Magyarország területét.
1944. március 22. délután Német katonaság érkezett Ungvárra.
1944. április 1-jével Kárpátalja területét hadművelleti területté nyilvánították (1440/1940. M. E. rendelet).
1944. április 16. Kárpátalján megkezdődött a zsidók gettóba zárása. 2001-ben a Magyar Köztársaság kormánya ezt a napot nyilvánította a holokauszt magyarországi emléknapjává.
1944. április 20. Kárpátalján „közigazgatási és rendészeti érdekből megkezdődött a zsidó lakosság kitelepítése [...] gyorsított eljárással”.
1944. április 29. Közzétették a 10.750/1944. sz. kormányrendeletet, amely bevezeti a teljes sajtócenzúrát.
1944. május 8-án a londoni emigráns kormány és a Szovjetunió között létrejött egyezmény szerint Kárpátalja Csehszlovákiát illeti meg.
1944. május 10. Kárpátaljára mint hadművelleti területre az összes hatóság fölé rendelt, miniszteri hatáskörrel bíró kormánybiztost neveztek ki Vincze András ny. altábornagy személyében.
1944. május 11. Klement Gottwald a moszkvai rádió hullámhosszán arról biztosította Csehország, Morvaország, Szlovákia és Kárpátukrajna népeit, hogy „a Szovjetunió és a Vörös Hadsereg nem kíván beavatkozni Csehszlovákia belügyeibe és nem kényszeríti rájuk társadalmi rendjét”, annak ellenére, hogy „Berlin és Budapest urai, valamint a prágai, pozsonyi és ungvári szolgálk” éppen ettől féltik a cseheket, szlovákokat és kárpátukránokat. Az új Csehszlovák Köztársaságot „megtisztítják” a német és a magyar „szeméttől”.
1944. május közepe Szovjet ejtőernyősöket dobtak le Kárpátalja területén.
1944. június 6. A normandiai partraszállás (megnyílt a második front).
1944. június vége Edvard Beneš Londonban találkozott Lebegyev szovjet nagykövettel és kifejtette: nem lesz ellenvetése, ha Kárpátukrajnát a Szovjetunióhoz csatolják, de szeretné, ha ez csak azután történne meg, miután Csehszlovákia felszabadult és kormánya tagjaival együtt visszatért oda.
1944. július 9. A partizánmozgalom ukrán törzskara ejtőernyős csoportot irányított Kárpátaljára Olekszandr Tkanko alezredes parancsnoksága alatt.
1944. július 14. A moszkvai csehszlovák követ közölte Valerij Zorinnal, a szovjet külügy 4. európai osztályának vezetőjével, hogy a felszabaduló Kárpátalja kormánybiztosál František Nemeč gazdasági és újjáépítési miniszter lett kinevezve.
1944. július A hadművelleti terület kormánybiztosa rendeletet adott ki az 1896–1926-os születésű férfiak katonai behívásáról.
1944. július végén a szovjet csapatok elérték az Északkeleti-Kárpátok gerince előtt 15–20 kilométerre húzódó Hunyadi állást.
1944. július 30. A front közelségére való tekintettel a belügyminiszter rendeletére Kárpátalján betiltották a politikai pártok tevékenységét.
1944. augusztus 5. A szovjet vezérkari főnökség létrehozta a 4. Ukrán frontot a Kárpátok vonalán folytatandó harcokra.
1944. augusztus 8.–október 26. Kárpátalján harcolt Uszta Gyula partizánegysége, melyet a partizánmozgalom ukrán törzskara és a Magyarországi Kommunista Párt Központi Bizottsága képviselői közösen hoztak létre. Az egység tagjai olyan magyar katonák, akik önként áálltak a szovjet hadsereghez.

- 1944. augusztus 21.* Edvard Beneš beszéde a londoni rádióban a Kárpátok térségébe induló katonákhoz: „A háború után új köztársaságunk lesz – jobb, sokkal demokratikusabb, sokkal népibb. Ez mindenekelőtt a csehek, szlovákok és kárpátukránok nemzeti állama lesz. Köztársaságunknak München előtti határai lesznek.”
- 1944. augusztus* A Kárpátalján működő egyesített szovjet partizánosztatok parancsnoksága felhívta a lakosságot, hogy harcoljon „a fasiszta hódítók” ellen; a közeledő Vörös Hadsereg csehszlovák hadtestében számos kárpátaljai hazafi szolgált.
- 1944. augusztus 26.* Kárpátalján földet ért a partizánmozgalom ukrán törzskara és a Magyarországi Kommunista Párt Központi Bizottsága képviselői által megalakított partizánegység Iván Priscsepa parancsnokságával.
- 1944. augusztus 27.* A szovjet csapatok átlélik a magyar határt az Ojtozi-szorosban.
- 1944. szeptember 14.* Megindul a 4. Ukrán Front támadása az északkeleti Kárpátokban kiépített Árpád-vonal ellen.
- 1944. szeptember 27.* Újabb ejtőernyős partizánegységet vetettek be Kárpátalján, melynek neve: „Csehszlovákia szabadságáért”.
- 1944. október 15.* A magyar hatóságok elrendelték Ungvár kiürítését. Ezzel gyakorlatilag megszűnt a magyar közigazgatás egész Kárpátalján.
- 1944. október 16.* Lemondott Horthy Miklós kormányzó. A miniszterelnök („nemzetvezető”) Szálasi Ferenc (nyilas hatalomátvétel) lett. Ugyanezen a napon Dálnoki Miklós Béla vezérezredes, az I. hadsereg parancsnoka tisztikarának egy részével átállt a Vörös Hadsereghez.
- 1944. október 19.* Vincze András kormánybiztos ezen a napon hívta össze Ungváron az utolsó értekezletet.